

Noc długich noży, czyli hitlerowska czystka

18 października 2014

Rankiem 30 czerwca 1934 roku do Monachium przybył Adolf Hitler w towarzystwie Josepha Goebbelsa, Ottona Dietricha i Victora Lutze. Około 4 nad ranem, aresztowaniem członków SA, rozpoczęło się wydarzenie mające przejść do historii III Rzeszy pod nazwą „Nocy długich noży”, choć historiografia zanotowała też takie nazwy jak Operacja „Koliber”, pucz Röhma czy „krwawa czystka”. Jak do tego doszło?

Rok po dojściu do władzy Hitler stanął w obliczu kryzysu. W lutym 1934 roku Ernst Röhm, dowódca liczącej 3 miliony członków partyjnej bojówki SA (Sturmabteilung), zaproponował na posiedzeniu Rady Ministrów wcielenie podległej mu bojówki do Reichswehry, co realnie, z powodu liczebności, oznaczałoby podporządkowanie niemieckich sił zbrojnych SA. Generał Blomberg i inni dowódcy Reichswehry sprzeciwili się temu, równocześnie zbliżając armię do Adolfa Hitlera. W jego rękach spoczywała decyzja dotycząca postulatu Röhma. W kilka dni potem rozporządzono, by każdy mundur niemieckiego żołnierza ozdobiono nazistowskim emblematem orła trzymającego swastykę. Wprowadzono też obowiązkowe badania „czystości aryjskiej krwi”.

W konflikcie SA-Reichswerha Führer postawił na niemiecką armię. 28 lutego 1934 roku na konferencji odrzucił projekt Röhma, nakreślił natomiast przyszłe zadania Reichswerhy. Co więcej, wcześniej nakazując zredukowanie liczby członków SA, podkreślił, że ma być ona podporządkowana armii w sprawach obrony narodowej. To działanie zapewniło mu później ze strony Reichswerhy/Wehrmachtu lojalność na zasadzie wdzięczności.

Choć oficjalnie Röhm podporządkował się decyzji Hitlera i w jego obecności pogodził się z Blombergiem, nadal dążył do

zaspokojenia swojej ambicji i wyniesienia SA na szczyty. Gdy 7 czerwca odchodził na urlop zdrowotny oświadczył: SA jest i pozostanie przeznaczeniem Niemiec. Między lutym a czerwcem 1934 roku stosował taktykę demonstrowania siły, by wyrzucić presję na Hitlera, zaś jego słowa o nadciągającej drugiej rewolucji narodowego socjalizmu, podobające się niezadowolonym z sytuacji gospodarczej członkom SA, mogły sprawiać wrażenie zapowiedzi zamachu stanu. Dopełniły tego plotki o planowanym przewrocie rozpuszczane przez Heinricha Himmlera i Reinharda Heydricha w armii. Oddziały wojskowe zostały postawione w stan gotowości przeciwko SA, na co ta odpowiedziała tym samym, myśląc, że armia nie tylko chce zaatakować bojówkę, ale też... obalić rządy Hitlera (o czym świadczy rozkaz SA-Obergruppenführera Edmunda Heinesa na Śląsku)!

Dodatkowo na Hitlera naciskali prezydent Hindenburg i generał Blomberg, sugerujący mu, by rozprawił się z problemem SA. Był to kluczowy moment w całej biografii Adolfa Hitlera. Prezydent Hindenburg leżał umierający, a po jego śmierci Hitler zamierzał połączyć stanowisko kanclerza i prezydenta, skupiając w ręku całą władzę. Mógłby udaremnić to wicekanclerz Franz von Papen przy użyciu Reichswehry. Co więcej, SA nie było popularne wśród niemieckiego społeczeństwa (z powodu nadużyć) jak również pośród dużych przemysłowców wspierających Hitlera.

W czerwcu 1934 roku Ernst Röhm i Hitler doszli do porozumienia, z którego wynikało, że wszyscy członkowie SA udadzą się w lipcu na miesięczny urlop. I podczas gdy nieoficjalnie Himmler i Heydrich pracowali już nad listą członków SA do eliminacji, Röhm pozwalał sobie na uwagi pod adresem Hitlera (oczywiście, gdy ten wyszedł już z pokoju): „Wszystko co mówi ten śmieszny kaprał, nic nie znaczy. Nie mam najmniejszego zamiaru dotrzymać tej umowy. Hitler jest zdrajcą, i to on powinien udać się na spoczynek.” Uważał też, że Führer był niekompetentny w sprawach wojskowych, ponieważ wywodził się ze środowiska artystycznego.

Wszystko to doprowadziło do wydarzeń zapoczątkowanych 30 czerwca 1934 roku. Około 4 nad ranem aresztowano członków SA w Monachium – miejscowego dowódcę Hitler osobiście pozbawił insygniów, po czym doszło do jego rozstrzelania. Ponieważ działo się to tak wcześnie rano, SA-mani widzący wjeżdżającego Hitlera (z radio wiedzieli, że przebywa w Essen), a potem aresztowani, myśleli, że padli ofiarą spisku Göringa i Goebbelsa skierowanego przeciwko Hitlerowi. Ostatnim okrzykiem przed rozstrzelaniem dla wielu z nich było „Heil Hitler!” – co było tym bardziej paradoksalne, gdyż Führer często osobiście doglądał egzekucji.

Następnie, około godziny 6 rano, aresztowano Röhma w łóżku w hotelowym pokoju w Bad Wiessee. W celi dano mu gazetę z artykułem o upadku jego puczu i pistolet z jednym nabojem. Gdy po upływie 15 minut nadal nie zdecydował się na samobójstwo, SS-mani mu pomogli. Wraz z nim aresztowani zostali inni dowódcy SA.

Po tych wydarzeniach nadano hasło „Kolibier” i w całych Niemczech rozpoczęły się morderstwa ludzi z tzw. list śmierci. Liczba ofiar do dziś pozostaje nieznana. Adolf Hitler przyznał się do 77 zabójstw politycznych, ostatnie badania przynoszą liczbę 89, szacuje się je jednak nawet na 400. Na liście ofiar znajdziemy takie osoby jak były kanclerz Kurt von Schleicher, Gustaw von Kahr, Gregor Strasser czy generał Ferdynand von Bredow. Noc długich noży posłużyła nie tylko Hitlerowi do pozbycia się dawnych i obecnych oponentów – również członkowie SS nadużywali tej okazji do prywatnych rozrachunków.

Propaganda nazistowska ukazywała to wydarzenie jako walkę Hitlera w obronie tradycyjnej moralności. Pośród elit SA rozpowszechniony był homoseksualizm, o czym Hitler wiedział, ale dopóki bojówka była mu pomocną ignorował to. Teraz fakt aresztowania SA-Obergruppenführera Heinesa w łóżku z 18-letnim bojówkarzem (i to obok pokoju Röhma) rozpowszechniano w mediach i potępiano moralnie. Podobnie potępiono opływający w luksusy tryb życia dowódców SA.

Autor „Złowrogiej charyzmy Adolfa Hitlera”, Laurence Rees, uważa, że po tych wydarzeniach w społecznej świadomości Führer wzniósł się ponad partię nazistowską. Okazał się prawdziwym obrońcą narodu, nie bojącym się uderzyć w członków własnej partii by tylko bronić państwa. Mówił: „W tej godzinie stałem się odpowiedzialnym za los całego narodu niemieckiego, stałem się więc jego najwyższym sędzią. (...) Niech wszyscy pamiętają po kres czasu, że każdy, kto podniesie rękę na państwo, zostanie zgładzony.”

Autor: Dominika Krawczyk

Źródło: Histmag.org

Licencja: [CC BY-SA 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/)

BIBLIOGRAFIA

1. Karol Grünberg, „Biografia Führera”, Warszawa 1988.
2. „The Night of the Long Knives”, <http://www.historyplace.com/worldwar2/timeline/roehm.htm>, dostęp: 29.06.2014.
3. Laurence Rees, „Złowroga charyzma Adolfa Hitlera. Miliony prowadzone ku przepaści”, Warszawa 2013.
4. Nigel Cawthorne, „Historia SS. Legiony śmierci w służbie Hitlera”, Bremen 2012.